

Aida Zaćiragić

Esma sultanija

Esme Sultanije džamija nalazila se u centru jajačke čaršije, u glavnoj ulici koja povezuje srednjovjekovna gradska vrata, Travničku i Banjalučku kapiju. Prema tarihu koji se nalazio iznad portala, džamija je podignuta 1749./1953. godine. Tarihi ukazuje da je na tom mjestu postojala ranije džamija Mir Mustafe Čehaje Vinačkog, koja je najvjerojatnije izgorjela u velikom požaru krajem XVIII stoljeća.

Pripadala je centralnom potkupolnom tipu džamije, sa natkrivenim sofama i kamenom munarom visokom 29 metara. Prema M. Mujezinoviću ova džamija je spadala među posljednje izgrađene džamije u Bosni i Hercegovini koje su bile pokrivene kupolom. U sklopu džamijskog kompleksa nalazili su se i prelijepi šadrvan, mekteb i mezarje. Objekat Esme Sultanije džamije u potpunosti je srušen 1993. godine. Obnovljen je konačno 2008. godine.

Malo je historijskih podataka o izgradnji džamije Esme Sultanije, a zato legenda o njenoj izgradnji koju je narod ispredao stoljećima spada među najljepše i najpoetičnije legende bosanskohercegovačke tradicije.

Esma Sultanija, kako je narod naziva, bila je kćerka sultana i žena travničkog vezira. Suočena sa teškom bolešću Esma Sultanija je tražila lijeka na sve strane. I onda kada su svi ljekari odustali od liječenja, Esma Sultanija se obratila imamima. Mnogi imami su joj nastojali pomoći, ali sve je bilo uzalud. Napokon jedan od imama je posavjetovao Esmu Sultaniju i kazao joj da ako svojim novcem napravi most preko rijeke koja sa velike visine pada u drugu rijeku, a pored te rijeke

džamiju, da se može nadati ozdravljenju. Polovinom osamnaestog stoljeća tursko carstvo je bilo prostrano. Narodno predanje kazuje da se tako jedinstveno mjesto tražilo širom carstva i da je napokon nađeno nadomak Travnika u Jajcu. Esma Sultanija je prodala svoj nakit i tim novcem izgradila drveni most na Plivi, a nadomak plivskog vodopada jednu od najljepših džamija u Bosni i Hercegovini.

Ovdje prestaje narodno predanje, ali historijski podaci kazuju da je u narednim stoljećima džamija Esme Sultanije bila jedina džamija u Bosni i Hercegovini koja je ime dobila po ženi, odnosno njenom imenu. Bila je džamija Esme Sultanije u tom periodu centar vjerskog i kulturnog okupljanja Bošnjaka, koji su uz pomoć imama sačuvali stoljetnu tradiciju.”¹

¹ Tekst historičara Enesa Milaka.

Legenda o Esmi Sultaniji

”Bilo je to u proliće 1747., kad se Esma Sultanija, mlada hanuma namisnika Bosne Mehmed- paše, naglo razboli. Iz dana u dan sve je više slabila, a da je ni jedan hećim nije uzmoći mogao izvaditi. No, bila je u donjoj mahali kaurkinja koja je od soja krstijanskoga, pa je ona posavjetovala da ode lijeka tražit od jedne pametne žene tamo, što u zvizde gledat zna. I uputi se Esma Sultanija u donje kraje i nađe na rečenu ženu, zvizdaricu imenom Ljubu Vidakovu. Esma Sultanija je uhvati za ruku, i zakle je Bogom istinitim da joj kaže hoće li ozdraviti ili neće.

Ljuba listala po nekim tefterima, pa kad završi, pogleda je tužno:

– Neš ozdravit lipa anumo...

Esma Sultanija obori glavu i briznu u plač.

– ...dok ne staviš kamen na kamen tamo di se voli, tamo di se mrzi i tamo di se moli! Evo, tako ti je u ćitabu zapisano!

Ali ne tide joj više ništa reći, niti stide zlata ni dukata. I povrati se Esma Sultanija svojim dvorima u grad Jajce, dumajući o svemu što je zvizdarica ispričala. Ni efendija Hadži Lojo nije znao o čemu se tu radi, već samo odmahivao rukom tvrdeći da su to šejtanska posla. A negdi s početkom lita dođe nova sluškinja Halima, da hizmet čini u Esme Sultanije i kad ču za tu priču ponudi se da odgonetne. Esma Sultanija je sve ispitivala od kud je, šta je i ispostavilo se da je i Halima iz donjih kraja. To bi čudno Esmi Sultaniji, ali je pusti da odgonetne.

I Halima joj objasni:

– Eto, tribaš sagrađiti ćupriju!

– Ćupriju???

– Dvi ćuprije!

– Baš dvi?

– Dvi?

– I to je sve?

– Nije plemenita hanumo! Jedna ćuprija mora biti tamo di se neko voli, ali ne mere jedno drugom prići. Druga mora biti di je neka omraza nastala, pa će je voda ispod ćuprije odnit. A uz to trebaš i džamiju sagrađit, kamen na kamen, tamo di se moli.

Esma Sultanija rasproda sav nakit kojeg je imala i dade da se naprave dve ćuprije i jedna džamija. Nisu dugo tražili i nađoše misto na kom su se dvoje mladih volili, ali su bili rastavljeni Vrbasom. Tu niče prva ćuprija. Na drugom mistu nađoše braću u omrazi s dvi strane rike i tu podigoše most, i braća se izmiriše i dovika se ne posvađaše.

A u mahali, u bostanu Bibe Selimove, gdje se kazivaju, uz lipu navik molio dedo Idriz, dade Esma Sultanija da se sagradi lipa džamija.

Od tad ona posve ozdravi i dočeka duboku starost na svojoj kuli, a narod pripovida s kolina na kolino priču o Esmi Sultaniji.”²

Moram reći da je u narodu uvriježeno vjerovanje da je Esma Sultanija umrla i da nije dočekala da se džamija završi.

² <http://www.jajce-grad-muzej.com/index.php/ne-zaboravljeno/legenda-oesmihuani.html>

Azra, Indira, Zinaida

U tom istom gradu, mnogo kasnije, rođena je djevojčica toplih smeđih očiju, kojoj su roditelji dali ime Azra.

U sjećanju mi je ostala stara, bosanska kuća Azrine tetke koja je sama u njoj živjela i u kojoj smo rado provodili vrijeme naročito zimi.

Kuća se nalazila na osami, na kraju bašte, uz staru napuštenu cvjećaru. Bilo je nečeg posebno uzbuđljivog u toj staroj kući, valjda zbog osjećaja opasnosti, zbog straha da bi neko svaki čas mogao pokucati na niske krhke prozore, pokriven tankim bijelim zavjesama. Šporet je bio stari, na drva, a naši obrazi su gorjeli što od vatre, što od bezbrižnog kikotanja. Taj veseli kikot prekinulo je saznanje o Azrinoj teškoj bolesti koja je došla neočekivano i unijela tegobu u naše mlade živote.

Čini mi se, desetak mi je godina. Pozvana sam na rođendan kod Alme. Alma je starija djevojčica pa sam uzbuđena što ću sresti Almine drugarice, Silhanu i lijepu Zinaidu. Obukla sam bijele štrample i bež haljinu. Plesaće se uz disco muziku, biraće se i mis rođendana.

Na kraju ta "laskava titula" pripade meni, potpuno neočekivano, ostavivši me u čudu.

Odrasle smo.

Zinaida se udala i postala majka preslatkih blizanaca. S osmijehom, tužila se da su dječaci nestašni i da ih jedva stiže.

Došla je '92.

Azra je svoje prve izbjegličke dane provodila u Splitu. Stanje joj se pogoršalo, sjedila je u kolicima nepokretna. Uz sebe je imala jedan video aparat koji je ljubomorno čuvala i koji bi prodala ako joj bude trebalo za liječenja.

Indira je ostala kao jedna od posljednjih u gradu, radeći kao medicinska sestra i njegovala je ranjenike. I ona je napustila grad među posljednjima i stigla u Split. Srešće se s Azrom, ali prvo će otići sa nekim ljudima koje je njegovala na kafu. Desila se saobraćajna nesreća. Svi su preživjeli osim Indire.

Zinaida je otputovala s mužem i dječacima u Njemačku, a kasnije je stigla vijest da je i ona teško bolesna. Po svojoj prilici neće preživjeti. Umrta je jednog hladnog, decembarskog dana.

U međuvremenu, Azra je stigla u Dansku na liječenje. Prolazile su godine neuspjelog liječenja. Umorna od svega imala je samo jednu želju, da je sahrane pored Indire i Zinaide. Želja joj je ispunjena.

0000

Priče koje predstavljamo su iz knjige „Žene iz priča i legendi Bosne i Hercegovine“ (Izdavač „Broarna – Mostovi Meho Baraković, Göteborg, 2012)

PR

DIOGEN pro kultura
<http://diogen.weebly.com>

NE KOPIRATI